

- d) stáří do 30 let;
- e) spořádané finanční poměry a
- f) znalost němčiny a kromě toho znalost některé řeči národní v mocnárství obvyklé.

Žádosti podati jest služební cestou říšskému ministeriu války, kteréž dá povolati způsobilé žadatele ku předběžné zkoušce konané každoročně před veliteli divisí. Approbovaní žadatelé skládají pak počátkem září (t. j. každoroční termín) přijímací zkoušku ve Vídni, jejíž výsledek jest pro žadatele rozhodným. Předměty učebními jsou; organisace vojska, taktika, zásady strategiky doložené příklady z dějin válek, zeměpis vojenský, nauka o povrchu země (terénu) a zobrazování terénu, operativní a administrativní služba štábu generálního, nauka o zbraních, opevňování a válka pevnostní, vědy přírodní, jazyk francouzský, právo státní a mezinárodní, dějiny kulturní, kreslení terénu (kreslení situační) a jízda (koňmo). Přednášky počínají v polovině října a končí v polovině června.

Vzdělávání ve škole válečné trvá po dva roky; na sklonku druhého roku koná se zkouška před komisí. Kandidát složivší zkoušku s úspěchem povýšen jest za nadporučíka a přidělen ke generálnímu štábu. Kdož školu válečnou absolvovali aspoň s dobrým prospěchem, jsou osvobozeni od průkazu theoretických vědomostí, jaké se na štábním důstojníku požadují.

Školné a fondy školní.

A. Školné (na školách národních).

I. Vedle politické ústavy školské (§ 176) zavedeno bylo školné při veškerých školách národních, kde nebylo obcí jinak s důstatek postaráno o náležitou dotaci učitelstva; školné tvořilo tu jakýsi příjem učitele. Říšský zákon o školách národních ze dne 14. května 1869 č. 62 ř. z. ponechal v § 64 zákonodárství zemskému rozhodovati o bytí nebo nebytí školného. Školné zrušeno jest ve většině zemí úplně; tak v Bukovině (§ 49 z. z. ze dne 30. ledna 1873 č. 9 z. z.), v Haliči (čl. 17 zem. zák. ze dne 2. května 1873 č. 250 z. z.), v Gorici a Gradišce (§ 52 zem. zák. ze dne 16. října 1875 č. 27 z. z.), v Dolních Rakousích (zem. zák. ze dne 18. prosince 1871 č. 44 z. z.), v Horních Rakousích (zem. zák. ze dne 23. února 1873 č. 25 z. z.), v Solnohradsku (zem. zák. ze dne 23. února 1873 č. 11 z. z.), ve Štýrsku (čl. 8 zem. zák. ze dne 3. května 1874 č. 32 z. z.) a Vorarlberku (§ 45 zem. zák. ze dne 17. října 1870 č. 40 z. z.); částečně jen v Korutanech (§ 9 zem. zák. ze dne 27. října 1871 č. 23 z. z.) a to na všech veřejných školách národních, v Krajině na všech národních a měšťanských školách vyjma hlavní zemské město Lublaň (čl. I. zem. zák. ze dne 19. prosince 1874 č. 37 z. z. a § 1 zem. zák. ze dne 28. prosince 1884 č. 1 zem. zák. z r. 1885). V Istrii zrušeno bylo školné zem. zákonem ze dne 3. listopadu 1874 č. 29 z. z., avšak poznovu zavedeno bylo zemským zákonem ze dne 7. srpna 1894 č. 25 z. z.

II. Školné jest tedy té doby v platnosti jen ještě v Čechách (zem. zák. ze dne 24. února 1873 č. 16 z. z., ze dne 6. prosince 1882 č. 76 z. z. a ze dne 12. března 1888 č. 23 z. z.), na Moravě (zem. zák. ze dne 24. března 1870 č. 17 z. z. a ze dne 12. prosince 1883 č. 77 z. z.), ve Slezsku (zem. zák. ze dne 28. února 1870 č. 16 z. z.), v Istrii, v Tyrolsku (zem. zák. ze dne 30. dubna 1892 č. 8 z. z.) a to na veškerých veřejných národních a měšťanských školách, dále částečně v Korutanech na samostatných a nejvyšších 3 třídách osmitřídní školy mě-

šťanské, dále trvá školné na veškerých národních a měšťanských školách v Lublani.

Kde zachovalo se školné, podrželo dřívější ráz jakéhosi poplatku za vyučování dítek školu navštěvujících potud, že celkový obnos školného vynakládá se na úhradu dotačních potřeb pro služné učitelstva. Toliko v Lublani slouží školné k úhradě t. zv. věcných potřeb školských městské obce. Kde určeno jest školné pro účely dotačních potřeb, plyne do té pokladny (v Čechách a na Moravě do okresní školní pokladny, ve Slezsku a v Tyrolsku do místního školního fondu, v Istrii a v Korutanech do zemského fondu školního), která potřeby tyto má hraditi, v Lublani plyne pak školné do obecní pokladny.

III. Co do výše školného rozděljuje zemská školní rada (na Moravě s přivolením výboru zemského) obce v Čechách, na Moravě a ve Slezsku dle jich poměrů ve třídy (školního platu), v nichž postupně upraveno jest školné; v Čechách a ve Slezsku jest čtvero, na Moravě tré tříd takových. Školné vyměřené podle jednotlivých těchto tříd obnáší v Čechách 12, 10, 6 a 4 kr., na Moravě 12, 8 a 4 kr., ve Slezsku 16, 12, 8 a 4 kr. týdně za jedno dítko školu navštěvující.

V Tyrolsku řídí se výše školného třídami služného učitelů a činí na školách I. a II. třídy půlletně 1 zl. 50 kr., na školách III. třídy a na školách v system tento nepojatých půlletně jen 1 zl.

V Istrii jest školné na všech školách a ve všech obcích stejné a činí ročně 6 korun z jednoho dítko. V Korutanech obnáší školné na samostatných školách měšťanských měsíčně 6 zl. a v nejvyšších 3 třídách osmitřídní školy měšťanské činí měsíčně 4 zl. V Lublani vybírá se měsíčně školného 30 kr.

Ve všech zemích, kde školné existuje, zapovídá se zaváděti vedle školného jakékoli jiné školské taxy pod jakýmkoli titulem a záměrem.

IV. Školné platí dotyční rodičové nebo jich zástupcové do obecní pokladny (bez intervence učitelů) a to buď měsíčně nebo týdně v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, nebo půlletně v Istrii a Tyrolsku. V Korutanech vybírá školné ředitelství školy v půlletních lhůtách, z nichž každá splatna jest ve dvou měsících po začátku semestru (běhu).

Navštěvují-li v Čechách dítky školu nějakou, která leží mimo školní obvod jich bydliště, pokládati dlužno za obecní pokladnu oprávněnou ku přijetí školného pokladnu té obce místní, v jejímž obvodu tato škola leží, a nikoli pokladnu místní obce, ve které žák bydlí (rozh. ze dne 8. května 1896 č. 2812). Místní obec vyplácí školné okresní školní pokladně, pokud se týká, zemskému školnímu fondu nebo místnímu školnímu fondu.

V. V Čechách zaveden byl všeobecný paušál školného zem. zákonem ze dne 6. prosince 1882 č. 76 z. z., pokud se týká, zem. zákonem ze dne 12. března 1888 č. 23 z. z. a na Moravě zem. zákonem ze dne 12. prosince 1883 č. 77 z. z.; zemská školní rada vyměří totiž paušální sumou na tříletí obnos školného, které má obec zaplatiti. Paušální suma tato vyměří se dle průměrného počtu dítek povinných za poslední tři školní roky k návštěvě místní školy a nepožívajících osvobození od školného již po zákonu samém, při čemž poskytuje se jistá sleva k částečnému odškodnění za náklady spojené s vybíráním školného a k částečné úhradě školného za osvobozené dítky. Obnos této slevy řídí se poměry místních obcí, počtem dítek domácích a zvláště dítek jinam příslušných,

kteréž v posledních 3 letech od školného osvobozeny byly; tato sleva obnáší 15⁰/₀—40⁰/₀, v Čechách a Moravě 10⁰/₀—25⁰/₀ celkové sumy školného, jaká vychází průměrem 3 let. Ku slevě více než 20⁰/₀ vyhledává se přivolení zemského výboru. Také v Istrii zaveden jest všeobecný (obligátní) paušál školného a paušální suma, která splatna jest ve dvou stejných pololetních předem běžících lhůtách, vyměřuje se (beze slevy!) dle průměrného počtu dětí, které byly v posledním tříletí povinny k návštěvě školní. Místní obec povinná ku zapravení školného do okresní školní pokladny činiti má své povinnosti zadost v Čechách ve lhůtách měsíčních dekursivních, na Moravě pak ve lhůtách čtvrtletních předem splatných.

VI. Městským obcím s vlastním školním okresem dostává se z prostředků zemských přiměřeného obnosu k částečnému odškodnění za výlohy spojené s vybíráním školného a k částečné úhradě schodku školného za dítky osvobozené; náhrada tato určuje se zemskou školní radou ve shodě s výborem zemským na období tříletí podle ustanovení platících pro výměru slevy školného poskytované ostatním obcím a poskytuje se náhrada tato ve čtvrtletních dekursivních lhůtách.

VII. V Čechách a na Moravě může se obecní (místní) zastupitelstvo usnésti na tom, aby obecní (místní) pokladna přijímala zapravování školného za veškery dítky školu navštěvující v plném nebo v určitém obnosu. Má-li se školné zcela nebo z části hraditi obecními přírážkami, vyhledává se k zmíněnému usnesení obecního (místního) zastupitelstva přivolení každého člena obce, jemuž přísluší virilní hlas. Takovéto obecní přírážky k úhradě školného nemají potřebí v Čechách vedle § 12 zem. zákona ze dne 24. února 1873 č. 16 z. z., podobně jako jinaké obecní přírážky k účelům školským vyššího povolení.

VIII. Nedoplatky školného vymáhati jest cestou politického úřadu. (Úchylné ustanovení má jen korutanský zem. zákon ze dne 27. října 1871 č. 23 z. z., upomene-li totiž okresní školní rada přípisem bezvýsledně o zaplacení zadržalého školného, vyloučí se dítko ze školy měšťanské a pošle se zpět do školy obecné, jestliže se v příští době neučiní dosti zmíněné povinnosti — viz § 13 cit. zák.).

IX. Osvobození od školného.

V Čechách, na Moravě a ve Slezsku může místní školní rada (v městských školních okresech okresní školní rada), v Istrii a v Tyrolsku obecní zastupitelstvo a v Korutanech k návrhu okresní školní rady zemská školní rada osvoboditi dítky nemajetných rodičů (prospěch dítek nerozhoduje v Čechách, na Moravě a ve Slezsku) zcela nebo z části od školného. (V Čechách a ve Slezsku snížení lze školné pro ony rodiče, kteří platiti mají školné za více než 3 resp. 2 dítky navštěvující školy veřejné.) Z rozhodnutí tohoto lze se odvolati (v Čechách, na Moravě a ve Slezsku) k vyššímu školnímu úřadu. Proti srovnalým rozhodnutím prvních dvou instancí nemá další rekurs místa. V Istrii a v Tyrolsku podati jest rekurs proti takovýmto usnesením obecního zastupitelstva do 14 dní zemskému výboru, kterýž ve věci rozhoduje s platností konečnou. Náhrada školného za osvobozené, jinam příslušné dítky poskytuje se ještě jen v Istrii a v Tyrolsku. Náhrady této není však v Korutanech, kdež vyloučena byla hned na počátku, dále v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, kde původně zavedená náhrada školného dodatečně zrušena byla t. zv. zákony o paušálu, pokud se týká, ve Slezsku zákonem ze dne 16. října 1883 č. 38 z. z.

Na cvičných školách vydržovaných státem při učitelských ústavech udělovati se má vedle min. výn. ze dne 17. ledna 1871 č. 13.134 osvobození od školného ve smyslu předpisů platících v té příčině o národních školách dotyčné země. Osvobození prohlásí k návrhu učitelského sboru dotyčného ústavu zemská školní rada a proti rozhodnutí tomuto není rekurs možný. Žádosti o osvobození od školného jsou kolku prosty (výn. min. kultu a vyučování ze dne 26. prosince 1879 č. 19.297).

B. Školní fondy.

Ze školních fondů má se uhražovati určitá část nákladu na vydržování škol, dále služné a platy učitelů na odpočinku. Zemské zákonodárství může stanoviti, aby se k úhradě nákladů na veřejné školy národní zřídily zvláštní zemské nebo okresní fondy, není-li tu zvláštních prostředků na vydržování škol národních (§§ 64 a 85 říš. zák. o škol. nár.).

I. Někdejší normální fondy školní přešly na základě § 66 odst. 2 říš. zák. o šk. nár. ve správu dotyčných korunních zemí. V platnosti trvají na dále veškeré závazky lpící na normálním školním fondu, jakož i výhradné jeho určení účelům veřejného školství národního. Normální školní fondy přísluší uschovávat a spravovati výborům zemským; zemské sněmy stanoví preliminář vydání a zemský školní úřad poukazuje jednotlivá vydání. Subvence dostane se na dále těm zemím, jichž normální fondy školní doposud byly státem podporovány. Výše této subvence počítá se dle průměrného obnosu podpory poskytnuté v letech 1866, 1867 a 1868. Od toho dlužno odpočísti výlohy na služné jednotlivých učitelů z prostředků státních placené, jakož i vydání na ústavy učitelské (§ 66 odst. 3 a 4 ř. z.).

II. Fondy pensijní.

K úhradě pensí zřizovati jest v jednotlivých zemích korunních za součinnosti učitelstva, obcí a země a příhodných zdrojů příjmů fondy pensijní; správa jich přidělena jest zemskému školnímu úřadu. Postarají-li se některé obce o pense svých učitelů, nejsou povinny platiti do společného pensijního fondu. Bližší ustanovení vytknouti má zákonodárství zemské (§ 57 ř. z.).

Ježto v Tyrolsku doposud není v té příčině zákona zemského, v platnosti jsou na základě výnosu min. vyučování ze dne 25. ledna 1875 č. 18.480 z r. 1874 co do pense učitelstva v Tyrolsku doposud předpisy staré politické ústavy školní a ustanovení výnosu min. vyuč. ze dne 18. března 1856 (rozh. ze dne 19. listopadu 1879 č. 2260, sb. »Budwinski« č. 621). Výlohy spojené se správou za potřeby úřední a kancelářské, za pomocné síly atd. nésti mají fondy pensijní ze svého (rozh. ze dne 18. července 1879 č. 126).

III. Fondy školní místní.

1. Slezsko (zák. ze dne 28. února 1870 č. 16 z. z.): K úhradě nákladů na školy založen jest v místě školy místní školní fond, jež spravuje obec místa, kde je škola, a vydává ze správy účet.

2. Halič (zák. ze dne 2. května 1873 č. 250 z. z.): Aby se usnadnilo vydržování škol národních, povinna jest každá obec zříditi místní školní fond (čl. 14). K místnímu fondu školnímu patří pozemky škole věnované, budovy školní, jistiny, soukromé odkazy a darování.

- a) Do místního fondu školního plynou pro obecné školy národní:
- aa) veškeré příjmy jmění školního;

bb) veškery dávky, ku kterým se zavázaly kterékoli doby obce, korporace, ústavy nebo osoby soukromé na prospěch místní školy, jakož i veškery dobrovolné příspěvky;

cc) pokuty, které platí rodiče zdržující zaviněnou nedbalostí svou dítky od návštěvy školní;

dd) peněžité přirážky, ke kterým zavázány jsou obce, obvody statků a vůbec konkurující strany na udržování učitelů.

b) K místnímu fondu školnímu patří dále veškery fondy určené k udržování škol měšťanských, pokud zemský sněm nevydá předpisu jinakého. Nestací-li příjmy místního fondu školního k úhradě služného učitelů obecných škol národních a škol měšťanských, které zřízeny byly přede dnem působnosti cit. zákona, jsou obec a obvody statků povinny přispívatí na účel tento do místního fondu školního (čl. 18). Místní školní rada spravuje místní školní fond. Dohled a kontrolu nad místním fondem školním vykonává okresní a zemská školní rada (čl. 20).

3. *Istrie* (zák. ze dne 30. května 1870 č. 20 z. z.): K úhradě nákladů připadajících školním obcím slouží v první řadě místní školní fond, jenž se má pro každou školu zřídit (§ 11). Dary a odkazy nad obnos 100 zl. dlužno kapitalisovati pravidlem ve prospěch místního fondu školního a volně nakládati lze jen s ročními úroky plynoucími z utvořených takto kapitolů (§ 12).

4. *Korutany* (zák. ze dne 27. října 1871 č. 23 z. z.): Věcné potřeby školy uspokojují se předkem z místního školního fondu při každé škole obligatorně zřízeného (§ 14). O darech a odkazích platí totéž jako v Istrii (srv. § 15 cit. zák.).

5. *Štýrsko*: Pro každou obec školní budiž utvořen místní školní fond, jehož správa svěřena jest místní školní radě (§ 14 zák. ze dne 8. února 1869). Co přibude do místního fondu školního (na dobrovolných darech, dědictví, odkazech, nadacích, pokutách peněžitých), sluší přísně uchovávatí neztenčené, a za uchování těchto věnovaných majetkových kusů ručí správa místního fondu školního solidárně. Vrchní dohled k místnímu fondu školnímu a k nadacím školním vykonává okresní školní rada (§ 27 odst. 4 zem. zák. ze dne 8. února 1869). Ustanoví-li se určitý dobrovolný dar připadající místnímu fondu školnímu všeobecně k účelům školským a neoznačí se blíže, k čemu věnován jest, musí se kapitalisovati, činí-li více než 100 zl.

Každý místní fond školní vésti má knihu pamětní, do níž zanáší se stav jistin jevící se koncem roku a jména osob, které rozmnožily hotovost fondovní.

6. *Tyroly* (zák. ze dne 20. dubna 1866 č. 55 z. z.): Náklady na zřízení, udržování, na nájem, zařízení a vytápění místností potřebných pro školy národní, dále náklady na zřízení, udržování a na nájem bytů učitelstvu příslušejících nésti mají v první řadě školní patronáty, pokud ještě trvají, dále místní fondy k tomu věnované, neb ony osoby, které založivše nadaci nějakou nebo z jinakého soukromoprávního důvodu se k tomu zavázaly.

IV. Okresní školní fondy:

1. *Čechy* (zák. ze dne 24. února 1873 č. 16 z. z.): Do okresní školní pokladny plyne školné. Školní okres uhrazuje příjmy učitelstva

a jinaká vydání na veškeré nezbytné národní školy, ač-li k nim nejsou povinny obce školní: zejména připadají školnímu okresu:

- a) vydání na učebné prostředky (pomůcky);
- b) dotace okresní knihovny učitelské a knihovny školní;
- c) náklady spojené s odbýváním okresních porad učitelských, počítaje v to náhradu cestovného, na kterou mají členové porady nárok.

2. Halič (zák. ze dne 2. května 1873 č. 250): Učitelům na školách národních dostává se služného z okresních školních fondů, z kteréhož činí se náklad na učebné pomůcky, knihovny, okresní porady učitelské a na veškeré potřeby napomáhající obecnému blahu národních škol v okresu. Do fondu tohoto plynou příjmy místního fondu školního stanovené k úhradě služného učitelstva, nadace a darování, subvence ze zemského fondu školního, přirážky k daním, kteréž povolují okresní zastupitelstva k účelům školním. Tvoří-li některá obec pro sebe okres školní, jest místní fond školní spolu okresním školním fondem. Školní fond okresní oprávněn jest žádati za příspěvky ze zemského fondu školního ve prospěch jednotlivých okresů jen pro ten případ, že okres žádající o výpomoc pro školy své odvádí alespoň celkový příspěvek do zemského fondu školního, rovnající se 3% všech daní přímých i s dosavadními státními přirážkami. Správu okresního fondu školního vede pod dozorem zemské školní rady okresní školní rada; dle instrukce zemskou školní radou udělené má okresní školní fond veškerá praerogativní práva fondu veřejného a lze veškery poplatky zákonné jemu příslušející vymáhati cestou politické exekuce.

Již z povahy haličského okresního fondu školního jakožto fondu veřejného vyplývá, že fond tento sám nésti má náklady správy a zejména náklady liquidace, jakož i čl. 27 zák. ze dne 2. května 1873 č. 250 z. z. dopouští výkladu, že náklady tyto připadají okresnímu školnímu fondu, jsouce vydáním v každém směru nezbytným pro všeobecné blaho okresního národního školství (rozh. ze dne 22. ledna 1887, sb. »Budwinski« č. 3356).

V. Zemské školní fondy.

1. Bukovina (zák. ze dne 30. ledna 1873 č. 9 z. z.): Nelze-li z příjmů naznačených v §§ 38—49 tohoto zákona uhraditi nezbytné výlohy za věcné potřeby školy a služné učitelstva, dlužno nekrytý schodek zapraviti ze zemského fondu školního (§ 50), kterýž sestává:

- a) z podílu zemi příslušejícího k někdejšímu normálnímu fondu školnímu a ze jmění základního fondu tomuto patřícího;
- b) z ročního příspěvku bukovinského řecko-vých. náboženského fondu pro účely veřejných škol národních;
- c) ze školních příspěvků plynoucích ze všelikých pozůstalostí (zák. ze dne 13. ledna 1873 č. 7 z. z. věst. č. 18 a nař. ze dne 13. června 1876 č. 90 ř. z.);
- d) z dobrovolných příspěvků, odkazů a nadací.

V jaké míře přispívati má zemský školní fond na účely veřejného školství národního, stanoví se zvláštním zemským zákonem; dotaci pro jednotlivé školy stanoví zemský školní úřad, kterýž poukazuje též vydání zemského fondu školního v mezích rozpočtu zemským sněmem sdělaného (§ 52). Nezbytným vydáním zemského fondu školního jest dotace knihovny učitelské, na niž může se vybírat od učitelstva příspěvek $\frac{1}{2}\%$ ročního služného; dále výlohy spojené s odbýváním okresních porad učitelských;

náhrada cestovného a denní plat zástupcům okresních porad učitelských při zemských poradách.

2. Dalmacie (zák. ze dne 29. prosince 1871 č. 10 z. z.): Úhrada nákladů školních, na něž nestačily příspěvky obecní, připadá fondu zemskému (§ 37); do fondu zemského plynou dobrovolné dary a odkazy věnované účelům školním (§ 39). Zřizovati a vydržovati potřebné školy národní jest společnou záležitostí království dalmatského a má proto zemský školní fond uhražovati netoliko veškerý věcné potřeby škol národních, nýbrž i slušné učitelstva a veškerá jiná potřebná vydání. K založení fondu tohoto povinny jsou předkem přispívati obce podle ustanovení cit. zákona.

3. Halič (zák. ze dne 2. května 1873 č. 250 z. z.). Normální fond školní rozdělený doposud v normální fond školní haličský a krakovský, sloučen jest nyní ve společný zemský školní fond království haličského a vladiměřského i s velkovévodstvím krakovským. Do fondu tohoto plynou:

- a) příjmy ze jmění základního (kmenového);
- b) státní přídavek k bývalému normálnímu fondu školnímu;
- c) přídavek ze zemského fondu, kterýž se k tomu cíli co rok zařazuje do rozpočtu zemského;
- d) příjmy jinaké, pokud k účelu tomuto zvláštními zákony určeny jsou;
- e) odkazy a darování od osob soukromých, korporací a ústavů (čl. 33).

Z příjmů zemského fondu školního dlužno uhražovati pro národní školy ona vydání, k nimž dle platných zákonů zavázány nejsou ani obce ani okresní fondy školní. Vydání podobná jsou:

- a) přídavky každých pět let povolené učitelům škol národních;
- b) přídavky věnované fondu pensijnímu, z nichž poskytují se platy učitelům na odpočinku a podpory, dále pense jich vdovám a sirotkům;
- c) vydání nezbytná k všeobecným potřebám všech národních škol v zemi;

- d) subvence okresním školním fondům udílené (čl. 35).

4. Istrie (zák. ze dne 3. listopadu 1874 č. 29. z. z.): Náklady, které postihují zemi, na školy národní a měšťanské (§ 5), uhražují se ze zemského školního fondu; do něho plynou:

- a) příspěvek státní;
- b) pokladní přebytky z předešlého roku;
- c) účetní (správní) přebytky skladu školních knih vypadající na dotyčnou zemi;
- d) peněžité pokuty uložené nálezem školních úřadů;
- e) veškeré taxy a jinaké příspěvky, jež dlužno tomuto fondu odváděti po zvláštních zákonech;

- f) srážky na pensi z platů učitelstva;

- g) dary, odkazy a nadání k účelům školským vůbec (§ 20).

5. Korutany (zák. ze dne 27. října 1871 č. 23 z. z.): Vzpomenuté již častěji náklady na školy národní a měšťanské (§ 3) hradí se ze zemského školního fondu. (Co se týče příspěvků srv. výpočet uvedený u Istrie.) Zákonem ze dne 28. února 1874 č. 13 z. z. nařízeno bylo zavést školní příspěvek do zemského školního fondu ze všech pozůstalostí v Korutanech se vyskytujících. (K tomu nař. ze dne 13. června 1876 č. 90 ř. z., věst. č. 27 a zákon ze dne 30. dubna 1887 č. 25 z. z.) Dosavadní přebytky pensijní pokladny přecházejí na zemský školní fond (§ 26).

6. Rakousy Horní (zákon ze dne 23. ledna 1870 č. 11 z. z.): K úhradě nákladů dotačních na služné a pense učitelů, podučitelů a učitelů prozatímních, dále na pense jich vdov a sirotek zřízen jest zemský školní fond, do něhož plyne:

- a) školné;
- b) dosavadní přiznávané (ve fassi) peněžité příspěvky fondů, nadací, korporací a jednotlivých osob na učitelstvo, na vdovy a sirotky po učitelích;
- c) peněžité pokuty uložené rozhodnutím úřadů školských;
- d) jmění normálního fondu školního a jeho přídavky, dále ony částky, kterými se přispívá vedle § 66 říš. zák. ze dne 14. května 1869 do fondu tohoto ze příjmů státních;
- e) zemské školní přirážky (39).

Rozpočet zemského fondu školního a dle toho nezbytné zemské školní přirážky přísluší stanoviti každoročně sněmu zemskému.

7. Solnohrady (zák. ze dne 10. ledna 1870 č. 11 z. z.). Zřizovati a vydržovati potřebný počet škol národních jest společnou záležitostí země; k úhradě veškerých věcných potřeb školství národního jakož i služného učitelů zřízen jest zemský školní fond spravovaný výborem zemským (§ 37). Zemský fond tento přejímá veškery závazky co do zřizování a vydržování potřebných škol národních, kteréžto závazky doposud připadaly jednotlivým obcím školním buďto o sobě samým nebo konkurenčně s osobami nebo korporacemi jinými (§ 40). Zemskému fondu dostává se darů a odkazů a jinakých příjmů věnovaných účelům školním (§ 41).

Nutnými výdaji zemského fondu školního tu jsou:

- a) dotace knihovny učitelské;
- b) výlohy spojené s odbýváním okresních porad učitelských čítaje v to náhradu cestovného poskytovanou členům;
- c) náhrada cestovného a denní platy zástupců okresních porad učitelských na zemských poradách (§ 49).

8. Slezsko (zák. ze dne 28. února 1870 č. 16 z. z.): Náklady na zemské školství hradí se ze zemského školního fondu (§ 51); fond tento zřízen jest:

- a) z normálního fondu školního (§ 66 říš. zák. ze dne 14. května 1869);
- b) ze zemských školních přirážek, které se vybírají přirážkami k daním přímým dle ročního prelimináře školního;
- c) z veškerých nadání, odkazů, dobrovolných příspěvků atd., kteréž věnovány budou na příště školským účelům v zemi slezské bez ohledu na zvláštní školu.

9. Štýrsko (zák. ze dne 5. června 1876 č. 24 z. z.): Na základě (§ 64 říš. zák. o školách národních ze dne 14. května 1869 č. 62 ř. z.) zřízen byl zvláštní zemský školní fond a dosavadní okresní fondy školní zrušeny (§ 1). Zemský fond školní záleží

- a) v příplatcích všeobecného štýrského pensijního fondu učitelského;
- b) v příplatcích okresních pokladen;
- c) v jinakých příplatcích, jako jsou dobrovolné dary, nadace, dědictví, odkazy;
- d) v příspěvcích jednotlivých osob nebo korporací spočívajících na zvláštních titulech právních;
- e) ve správních přebytcích štýrského normálního fondu školního;

f) v příplatcích štyrského zemského fondu (§ 2).

Ze zemského fondu školního uhražují se: systemisované služné a funkční přídavky učitelstva obecných veřejných škol národních, přídavky podle služebních let, remunerace za služby ve vyučování, podpory činného učitelstva v nemoci nebo v jiných nezaviněných nehodách dle zásluhy a chudoby dotyčné osoby, dotace okresních knihoven učitelských, náklady spojené s obýváním okresních porad učitelských počítaje sem náhradu cestovného poskytující se členům a denní platy zástupců okresních porad učitelských na zemských poradách učitelských (§ 8).

Školství zemědělské.

I. Část všeobecná.

Zemědělství má úkol získati z pozemku a půdy co nejvíce plodin a užitečných látek, tak aby zemědělec dosáhl co možno největšího trvalého čistého výnosu. Při provádění tohoto úkolu podléhá zemědělcova hospodářská činnost týmž vlivům a zákonům, jako hospodářská činnost vůbec, vědecké její projednávání náleží pak proto do oboru národohospodářské nauky. V souhlasu s tím píše i Roscher ve svém díle »Grundlagen der Nationalökonomie« takto: »Učení o výrobních nákladech, kapitálu a pracovní mzdě, o odbytu plodin, o čistém výnosu a ceně pozemků jest čistě národohospodářské učení.« Z jiné stránky zabývá se tímto učením i věda hospodářská. A ta pohlíží na věc částečně pod jiným zorným úhlem, než činí to národní hospodářství. Pravidla o výrobě látek, pěstění rostlin a částečné přeměně plodin rostlinných chovem a pěstěním dobytka dotýkají se již oboru věd přírodních. Praktický hospodář podřídí tyto organismy s tím větším výsledkem svému účelu, čím lépe je zná a čím lépe zná podmínky, v jakých se nejpříznivěji a účelu svému nejvhodněji rozvíjejí, čím kdy více je schopen v oboru své působnosti vědeckého názoru nabýti. K takovému vědeckému poznání může však vésti jen exaktní bádání. V tomto pojmání jest vskutku věda hospodářská samostatnou vědeckou naukou, jež se druží k naukám přírodovědeckým. Důkladným studiem přírodních věd a častou příležitostí ku praktickým demonstracím a cvičením lze si důkladné odborné vzdělání nejvhodněji zajistiti. »Rolnictví« — pravil Varro — »není pouze uměním, nýbrž i vědou, jež učí, jak z vlastní hrudy lze docíliti co možná nejvyššího trvalého zisku« a tím ukazuje, na jaké výši stálo rolnictví a s ním spojené živnosti již u Římanů; již tam uznáno, že zemědělství je základem a pramenem blahobytu národa. A tak spadá i rozkvět státu v jedno s nejvyšším vývojem polního hospodářství. Tentýž úkaz můžeme pozorovati i u Egypťanů, Řeků a ovšem i u všech ostatních starých národů a taktéž i rub úkazu toho, t. j. úpadek státu při klesání polního hospodářství. Racionelní polní hospodaření vyžaduje tudíž nabytí důkladných vědeckých znalostí; hospodář má si tedy v době svých studií osvojiti i základy pro zdárné působení ve veřejném životě, aby hlubším způsobem dovedl chápat úkoly svého povolání a stavu. Nauka o polním hospodářství rozpadá se v učení o rolnictví a rostlinářství spolu s chovem dobytka, kteroužto nauku označují výrazem nauka o výrobě, a v nauku o provozování. Nauka o výrobě dělí se pak v nauku o výrobě rostlinné (Pflanzenproductionslehre), jež projednává nauku o půdě, zornění a zlepšení půdy, melioraci (odvodnění a zavodnění, drainage atd.), spracování půdy náradími a stroji v polním hospodářství obvyklými, setí a sázení, opatrování rostlin v čas jich vývoje,